

9. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України : монографія / Геєць В.М., Семиноженко В.П. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.

10. Інноваційна стратегія українських реформ : [наукове видання] / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К: Знання України, 2002. – 336 с.

11. Малицький Б.А. Неолиберализм и кризис инновационного развития экономики. Формула кризиса. / Малицький Б.А. – К. : Феникс, 2009. – 64 с.

12. Мазур А.Г. Управління в регіональних економічних системах: теорія, методологія, практика / А.Г. Мазур. – Вінниця, ТОВ «Консоль», 2003. – 408 с.

13. Baron J. What is socially innovative investing? The search for companies that do good and do well [Electronic resource] / Jason Baron // U.S. Trust. Bank of America Corporation. – 2014. – P. 4. – Retrieved from: http://www.ustrust.com/publish/content/application/pdf/GWMOL/USTp_ARVP5FLB_2015-06.pdf

14. Environmental, Social and Governance: Moving to Mainstream Investing? – June 25. – 2008. [Electronic resource]. – Retrieved from: <http://www.niri.org/Other-Content/Environmental-Social-Governance-Moving-to-Mainstream-Investing-BSR.aspx>

15. A new vision of value : connecting corporate and societal value creation [Electronic resource] // KPMG International Cooperative. – 2014. – 116 p. – Retrieved from: <http://www.kpmg.com/AU/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/new-vision-of-value-2014.pdf>

Стаття надійшла: 01.07.2015 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

УДК 658:338.2

JEL Classification: O 100

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ДЖЕРЕЛА

Запухляк І. Б., к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Анотація. У статті розкрито сутність розвитку підприємства, та проаналізовано основні його складові. Обґрунтовано взаємозв'язок між змінами у середовищі функціонування підприємства та активізацією джерел його розвитку. Дослідження інформаційних джерел, які розкривають різноманітні аспекти розвитку складних соціально-економічних систем, зокрема підприємств, дають підставу стверджувати, що проблеми забезпечення розвитку підприємства в умовах всеохоплюючої глобалізації, трансформації світових ринків, невизначеності та стохастичності зовнішнього середовища потребують подальших досліджень. Метою статті є вивчення сутності та виявлення джерел розвитку на рівні підприємства з урахуванням впливу його зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Методологічною і теоретичною основою дослідження є наукові положення вітчизняних і зарубіжних економістів, присвячених економічному розвитку підприємств. Автором розглядається розвиток підприємства як це процес незворотної якісної зміни матеріальних та нематеріальних властивостей системи, що відбувається в результаті позитивної взаємодії зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства, забезпечує зростання значимості цієї системи у просторі і часі та відбувається через поетапне здійснення процесів деструкції, кумуляції та конструкції. Обґрунтовано необхідність глибоких досліджень, які б дали відповіді на питання: які саме елементи (складові, бізнес-процеси) підприємства варто відібрати в процесі проведення змін (реформ) та в якій композиції вони повинні бути поєднані, щоб в структурі нової соціально-економічної системи така модифікація ефективно запрацювала?. Питання щодо критеріїв здійснення кумуляції та композиції є складними, проте їх вирішення дасть змогу ефективно провести зміни та забезпечити подальший розвиток підприємства. При цьому варто розуміти, що такий перехід від старої якості до нової повинен бути спричинений зміною обставин, факторів середовища підприємства (як зовнішнього, так і внутрішнього).

Ключові слова: розвиток, розвиток підприємства, складові розвитку, джерела розвитку підприємства, середовище підприємства.

THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE: ESSENCE AND SOURCES

Ivanna Zapuhlyak, PhD in Economics, Associate Professor
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Summary. *The essence of enterprise development is exposed in the article, and its basic constituents are analyzed. It is grounded the intercommunication between changes in the environment of functioning of enterprise and an activation of sources of its development. Researches of informative sources, which expose the various aspects of development of the difficult socio-economic systems in particular enterprises, ground to assert that problems of providing of enterprise development are under the conditions of all-embracing globalization, transformations of world markets, vagueness and stochastic of external environment, need subsequent researches. The purpose of the article is to study the essence and exposure of development sources at the level of enterprise taking into account the influence of its external and internal environment of functioning. Methodological and theoretical basis of research are scientific positions of domestic and foreign economists, enterprises devoted economic development. An author is examine development of enterprise as it is a process of irreversible high-quality change of financial and immaterial properties of the system, which takes place as a result of positive co-operation of external and internal environment of functioning of enterprise, provides growth of meaningfulness of this system in space and time and takes place through stage-by-stage realization of processes of destruction, cumulation and construction. It is grounded the necessity of deep researches which would give an answer for a question: which one elements (constituents, business-processes) of enterprise does it cost to take away in the process of lead through of changes (reforms) and what composition they must be united in, that in the structure of the new socio-economic system such modification began to work effectively?. Questions in relation to the criteria of realization of cumulation and composition are difficult, however much their decision will enable effectively to conduct changes and provide subsequent development of enterprise. Thus it costs to understand that such transition from old quality to new must be caused the change of circumstances, factors of environment of enterprise (both external and internal).*

Keywords: *development, development of enterprise, constituents of development, source of development of enterprise, environment of enterprise.*

Постановка проблеми. Дослідження інформаційних джерел, які розкривають різноманітні аспекти розвитку складних соціально-економічних систем, зокрема підприємств, дають підставу стверджувати, що проблеми забезпечення розвитку підприємства в умовах всеохоплюючої глобалізації, трансформації світових ринків, невизначеності та стохастичності зовнішнього середовища потребують подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку соціально-економічних систем висвітлені в працях М. Портера, Й. Шумпетера, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Геєця, О. Кузьміна, Л. Мельника, О. Раєвнєвої, Н. Касьянкової, Т. Клебанової, Л. Запасної, А. Тридіда, А. Пушкаря, О. Амоші, О. Новікової, Н. Афанасьєва, В. Рогожина та багатьох інших дослідників.

Невирішені складові загальної проблеми. Не дивлячись на значну кількість наукових праць та вагомі досягнення в області обґрунтування теоретичних основ розвитку підприємства, на сьогодні вивчення сутності та виявлення джерел розвитку на рівні підприємства потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вивчення сутності та виявлення джерел розвитку на рівні підприємства з урахуванням впливу його зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. На понятійному рівні вивчення та визначення розвитку підприємства має ґрунтуватись на більш загальному, вихідному понятті «розвиток». У філософській літературі термін «розвиток» розглядають як незворотну, спрямовану, закономірну зміну матеріальних та ідеальних об'єктів [1, с. 555]. Така зміна виникає в результаті протиріч, боротьби нового і старого, боротьби «суперечливих, взаємовиключних, протилежних тенденцій», властивим об'єктам «природи», їхнього подолання, перетворення в нові протиріччя. «Розвиток є «боротьба» протилежностей» [2, с. 454]. Зміну системи в цілому та її окремих підсистем під впливом властивих їй внутрішніх суперечностей та умов, яка зумовлює перехід системи на вищий рівень організації, визначають як саморух (саморозвиток) системи [3, с. 325]. Тобто, розвиток являє собою саморух об'єкта – іманентний процес, джерело якого укладено у самому об'єкті, що розвивається. Цієї думки дотримується Гвішиані Д. М., який розглядає розвиток як «систему протиріч, систему якісно різних етапів, шаблів, систему оборотних і необоротних процесів, систему поступального росту й внутрішньої цілісності розвитку» [4, с. 37].

Дані науковці беруть за основу розвитку дію закону єдності і боротьби протилежностей, зміст якого полягає у наступному: джерелом розвитку всіх природних, соціальних і духовних об'єктів та процесів є взаємозв'язок та боротьба протилежностей [5, с. 227].

Вихідною (основною) точкою в нашому дослідженні є те, що ми сприймаємо розвиток – як процес зміни якості, проте на противагу попереднім визначенням, які передбачають, що джерело розвитку закладено в самому об'єкті, нижче розглянуті підходи до трактування поняття «розвиток підприємства», вбачають причинно-наслідковий зв'язок між змінами у зовнішньому та внутрішньому середовищі функціонування певного об'єкта (системи) та його розвитком.

Так, Коротков Е. М. розглядає розвиток як «сукупність змін, що ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища» [6, с. 296]. Смирнов Е. А. визначає розвиток як незворотні, спрямовані, закономірні зміни матерії та свідомості [7, с. 174]. Так, Забродська Л. Д. трактує, що «розвиток можна визначити як просування від простого до більш складного та ефективного» [8, с. 42]. Тобто, в даному випадку, необхідно звернутись до закону переходу кількісних змін у якісні, суть якого полягає у тому, що зміна якості об'єкта чи процесу відбувається тоді, коли накопичення кількісних змін досягає певної межі. Як всезагальний, тобто такий, що охоплює якісні і кількісні зміни природи, суспільства і духовної сфери, закон розкриває найзагальніший механізм розвитку. Зміст і характер дії закону розкривається через категорії «якість», «кількість», «властивість», «міра», «стрибок» [5, с. 235].

Відповідно, під якістю розуміють внутрішню стійку визначеність об'єкта (процесу), цілісну єдність суттєвих властивостей, які відрізняють його від інших об'єктів або процесів. В свою чергу, категорія «властивість» вказує на таку об'єктивну сторону об'єктів і процесів, яка зумовлює їх відмінність або спільність з іншими і проявляється у їх взаємодії. Якість – це ступінь розвитку або інтенсивності властивостей об'єктів і процесів. Діалектика розглядає кількість у зв'язку з характеристикою загальних, однорідних і єдиних моментів, властивих різним за своєю якісною природою об'єктам і процесам. Різні речі можна кількісно поєднати лише після того, як вони виявляються зведеними до однієї і тієї ж єдності. Чим складніше явище (процес), тим важче піддається воно вивченню за допомогою кількісних методів. Діалектична єдність якісної і кількісної визначеності (зумовленості) об'єктів і процесів виражається в категорії «міра». Якість об'єкта або процесу органічно зумовлена певними кількісними характеристиками. В інтервалі міри кількісні характеристики можуть змінюватися до певної межі, за якою зміна кількості спричинює зміну якості об'єкта, процесу або навпаки. Тобто категорія міри вказує на те, що якісно виражений об'єкт існує лише в певних межах кількісних змін. [5, с. 235].

Перехід від старої якості до нової позначається категорією «стрибок». За способом здійснення стрибки поділяються на два види: швидкі (вибухові) – революційний розвиток, та поступові – еволюційний розвиток. Для розкриття механізму дії закону переходу кількісних змін у якісні велике значення має застосування загальнонаукового системного методу пізнання об'єктів і процесів будь-якої природи. Розглядаючи систему як сукупність елементів, що знаходяться у певних зв'язках і відношеннях один до одного, яка певну створює єдність і цілісність, справедливою є позиція Ф. В. Лазарєва про те, що «якісна визначеність предмета пов'язана не лише з кількістю, а й з іншими типами детермінації: структурою (структурна якість), системою (системна якість), функцією (функціональна якість) та ін. Отже, виникає необхідність будь-яким чином понятійно фіксувати границі якісної визначеності предмета не лише у зв'язку з кількісними змінами, а й з іншими детермінантами якостей. Таким більш широким поняттям є «інтервал» [9]. Поняття інтервалу характеризує умови, сукупність яких забезпечує об'єктивне існування якості і пізнання його.

Так, Касьянова Н. В. вбачає поштовх до розвитку підприємства у разі вдалого подолання кризи та трактує розвиток підприємства як процес якісної зміни в часі структури та функції підприємства, які обумовлюють процес його переходу на якісно новий рівень функціонування за рахунок взаємодії елементів внутрішнього та зовнішнього середовища [10].

Расвнєва О. В. основним джерелом розвитку соціально-економічної системи вважає невизначеність та стохастичність трансформаційного ринкового середовища і, ґрунтуючись на цьому, під процесом розвитку підприємства розуміє унікальний процес трансформацій відкритої системи в просторі і часі, що характеризується зміною глоба-

льних цілей її існування шляхом формування нової чи модифікованої дисипативної структури і переходом системи в новий атрактор розвитку [11].

Зазначимо, що дієслово «розвиватися» у тлумачному словнику сучасної української мови трактується як: набувати великого розмаху, значення, розширюватись; досягати значного ступеня впливу; досягати розумової, духовної зрілості, ставати розумово, духовно вищим; ставати кращим, досконалішим, підніматися на вищий щабель, досягати високого рівня у чому-небудь... [12, с. 1043]. Тобто, процесам розвитку притаманні такі риси як покращення якісних характеристик та зміцнення стійкості системи, підвищення її впливу на інші системи та процеси, протікання таких змін в певному просторі та часі.

До найбільш характерних рис процесу розвитку дослідники відносять спрямованість, необоротність, закономірність, єдність кількісних і якісних змін, взаємозв'язок прогресу і регресу, суперечливість, спіралевидність форми (циклічність) [13, с. 65]. Цього підходу дотримуються Гапоненко О. Л., Пакрухин А. П. «розвиток – рух уперед, формування нових рис, становлення нових структурних характеристик об'єкта, його еволюцію, поліпшення, удосконалювання, прогрес, а також ріст і розширення» [14, с. 11; 15].

В даному випадку в основу розвитку покладено закон заперечення заперечення, який характеризує напрями і форми розвитку, єдність поступовості і наступності, виникнення нового і відносне повторення певних моментів старого. Загалом діалектичне заперечення – це такий перехід від старої якості до нової, за якого певні сторони, елементи змісту старої якості входять у зміст нової якості. Так діалектичне заперечення – це триєдиний процес, який включає в себе деструкцію (подолання, руйнування старого), кумуляцію (часткове збереження, наступність із старим) і конструкцію (формування, створення нового) [5, с. 239-242].

Закон заперечення заперечення розкриває напрями та форми розвитку. Щодо напрями розвитку антиномічними були уявлення про низхідний і висхідний розвиток. Окрім того, поняття низхідного напрями розглядається як момент, підпорядкований висхідному розвитку. Щодо форм розвитку, як альтернативні, пропонувалися лінійні (лише «вниз» або тільки «догори»), кругова і спіралеподібна. Кругова форма втілює монотонне повторення висхідного та низхідного розвитку. Спіралеподібна розглядає низхідні кроки не як повернення назад, а як повторення «старого» на більш високому ступені. На відміну від кругової, для спіралеподібної форми характерна композиція рядів, ритмів, етапів розвитку, які відбивають потенційне і реальне розширення якісної різноманітності створюваних природною, суспільством і духовною культурою видів буття [5, с. 242-243].

Розвиток буває або екстенсивним, тобто проявом і збільшенням уже маючого, або інтенсивним, тобто виникненням якісно нових форм. З іншої сторони, розвиток буває або екзогенним, тобто несправжнім розвитком, обумовленим тільки ззовні, навколишнім світом, або ендогенним, тобто дійсним розвитком, джерело якого знаходиться усередині самого що розвивається. Відрізняють також індивідуальний розвиток, розвиток якої-небудь окремої істоти, від загального розвитку [3, с. 382.]. Представимо на рис. 1. схему взаємодії середовища та підприємства.

Висновок або наукова новизна. Дослідження різних підходів до визначення категорії «розвиток підприємства» дозволило сформулювати авторське трактування: розвиток підприємства – це процес незворотної якісної зміни матеріальних та нематеріальних властивостей системи, що відбувається в результаті позитивної взаємодії зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства, забезпечує зростання значимості цієї системи у просторі і часі та відбувається через поетапне здійснення процесів деструкції, кумуляції та конструкції.

Обґрунтовано необхідність глибоких досліджень, які б дали відповіді на питання: які саме елементи (складові, бізнес-процеси) підприємства варто відібрати в процесі проведення змін (реформ) та в якій композиції вони повинні бути поєднані, щоб в структурі нової соціально-економічної системи така модифікація ефективно запрацювала? Питання щодо критеріїв здійснення кумуляції та композиції є складними, проте їх вирішення дасть змогу ефективно провести зміни та забезпечити подальший розвиток підприємства. При цьому варто розуміти, що такий перехід від старої якості до нової повинен бути спричинений зміною обставин, факторів середовища підприємства (як зовнішнього, так і внутрішнього).

Рисунок 1 – Взаємозв'язок між змінами у середовищі функціонування підприємства та активізацією джерел його розвитку

Джерело: розроблено автором.

Перелік посилань.

1. Філософський енциклопедичний словник / [за ред. Шинкарука В. І.]. – К.: НАНУ Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди: Абрис, 2002. – 742 с.
2. Философская энциклопедия. Т. 4 / [гл. ред. Ф.В. Константинов]. – М.: «Советская энциклопедия», 1967. – 592 с.
3. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 3 / [Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.
4. Путятин Ю. А. Финансовые механизмы стратегического управления развитием предприятия. / Путятин Ю. А., Пушкарь А.И., Тридед А.Н. – Харьков: Основа, 1999. – 488 с.
5. Філософія: Підручник / [Заїченко Г. А., Сагатовський В. М., Кальний І. І. та ін.]; за ред. Г. А. Заїченка. – К.: Вицшк., 1995. – 455 с.
6. Коротков Э. М. Концепция менеджмента / Коротков Э. М. – М.: Дека, 1997. – 304 с.
7. Смирнов Э. А. Основы теории организации: Учебное пособие для вузов / Смирнов Э. А. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 375 с.
8. Забродська Л. Д. Стратегічне управління: реалізація стратегії: навч. посібник для студ. екон. спец./ Забродська Л. Д. – Харків: Консул, 2004. – 208 с.
9. Лазарев Ф. В. Диалектика и формирование интервального стиля мышления /Ф. В Лазарев. – Севастополь, 1963. – С.19.
10. Касьянова Н. В. Управління розвитком підприємства на основі кумулятивного підходу: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора економ. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)»/ Н. В. Касьянова. – Донецьк, 2012. – 36 с.

11. Раєвнева О. В. Механізми управління розвитком підприємства в умовах трансформаційної економіки: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора економ. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» [Електронний ресурс] / О. В. Раєвнева. – Харків, 2007. – Режим доступу: <http://www.uk.orgsun.com/abstracts/1/19961-1.php>.

12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.

13. Современная философия: Словарь хрестоматия. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1995. – 511 с.

14. Гапоненко А. Л. Стратегическое управление: учеб. для вузов, обучающихся по специальности 061100 «Менеджмент организаций» / А. Л. Гапоненко, А. П. Панкрухин. – 2-е изд., стер. – М.: Издательство ОМЕГА–Л, 2006. – 464 с.

15. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Запасна Л. С. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

Стаття надійшла: 08.06.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Бабич Д.В.

УДК 004:338.3

JEL Classification: O33

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІС-ОРІЄНТОВАНОЇ АРХІТЕКТУРИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кулинич О. О., аспірант
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

Анотація. Дана стаття має на меті надати оглядову інформацію, щодо поняття, розробку та впровадження сервіс-орієнтованої архітектури (SOA) і, як наслідок, сервіс-орієнтованих додатків. У роботі використано теоретичну методологію, що досліджує ключову позицію сервіс-орієнтованої архітектури в сегменті бізнес-для-бізнесу та фокусування на вплив даної технології на ефективність підприємств та економічних явищ. Як результат, можемо зазначити, що було проаналізовано теоретичне обґрунтування сервіс-орієнтованих додатків та архітектури, розглянуто складові SOA, а також її переваги та недоліки щодо залучення та використання у бізнес-секторі. Авторами було надано обґрунтування відмінностей сервіс-орієнтованої архітектури від веб-сервісів. Також надано узагальнене поняття сервіс-орієнтованим бізнес додаткам (SOAB). Розглянуто зв'язок між SOA та SOAB. Розглянуто сутність сервіс-орієнтованої архітектури з таких точок зору, як бізнес та технології. Надано обґрунтування впливу сервіс-орієнтованої архітектури на створення нового змісту IT-аутсорсингу. У статті введено розширений опис сервіс-орієнтованої архітектури, яка забезпечує окремі яруси для створення та координації і управління послугами. Оглядовий матеріал може бути використаний як узагальнена база для подальшого дослідження у сфері формування стратегій IT-підприємств, що використовують інструменти та похідні від сервіс-орієнтованої архітектури. Як висновок, зазначено, що дана стаття вперше робить узагальнений огляд сервіс-орієнтованої архітектури, вбачає доцільність подальшого дослідження використання сервіс-орієнтованих додатків на різних рівнях управління (від держави до малих підприємств) та їх вплив на підвищення економічної ефективності, зростання та конкурентоспроможності компаній.

Ключові слова: сервіс-орієнтована архітектура, сервіс-орієнтовані додатки, сервіс-орієнтовані бізнес додатки, інтерфейси, веб-додатки, веб-служби, аутсорсинг.

THEORETICAL SUBSTANTIATION OF THE FEASIBILITY OF USING SERVICE-ORIENTED ARCHITECTURE IN THE ENTERPRISE

Olena Kulynych, Post-graduate
National Technical University of Ukraine
“Kyiv Polytechnic Institute”

Summary. This article aims to give an overview about the concept, development and implementation of service-oriented architecture (SOA) and as a result, service-oriented applications. This paper used theoretical methodology, exploring the key position of service-oriented architecture in the segment business-to-business and focuses on the impact of this technology on the efficiency of enterprises and economic phenomena. As a result, we can note